

УДК 314.1

Васильчук Н. О.

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У статті досліджено основні демографічні чинники впливу на трудовий потенціал. Визначено регіони з найбільшою та найменшою чисельністю наявного населення. Проаналізовано зміни кількості чоловіків і жінок у складі економічно активного населення України.

Ключові слова: трудовий потенціал, населення, демографічні чинники.

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси в українській економіці, перехід на нові принципи господарювання змінили умови забезпечення трудовими ресурсами. Це спричинило виділення зовсім інших факторів формування та використання зайнятості населення на рівні держави, регіону, підприємства. Відокремилась і проблема формування, використання та відновлення трудового потенціалу. Фундаментом формування трудового потенціалу є населення країни, яке постійно змінюється за чисельністю, статтю тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою формування та використання трудового потенціалу регіону та країни присвячені публікації Д. П. Богині, Е. М. Лібанової, В. М. Василенка, О. А. Грішнєвої та інших. Ними виділені основні тенденції демографічного, соціального, трудового розвитку суспільства. Проте проведений аналіз основних демографічних показників розвитку суспільства вказує на необхідність проведення постійного дослідження трудового потенціалу регіонів України.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження впливу демографічних чинників на формування трудового потенціалу регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Формування трудового потенціалу суспільства – це процес постійного поновлення його чисельності та якісного складу. Під структурою трудового потенціалу розуміють співвідношення різних демографічних, соціальних, професійних (та за іншими характеристиками) груп населення [1, с. 197-221]. Фактори, що впливають на формування трудового потенціалу носять кількісний та якісний характер. З кількісної сторони переважна частина трудового потенціалу – це населення працездатного віку. З якісної сторони – це якісні характеристики цього працездатного населення.

В Україні спостерігається тенденція до зменшення чисельності наявного населення у продовж останніх 12 років. На це впливає багато факторів: демографічні, соціальні, економічні, природні, політичні та інші, що в свою чергу негативно впливає на формування трудового потенціалу країни в цілому.

Сьогодні спостерігається активне старіння населення, збільшується смертність серед молоді та дітей, міграція населення із кожним роком, оскільки багато перспективної молоді виїжджає за кордон у пошуках роботи. За 12 років населення України зменшилось майже на 3 млн. 796,2 тис. осіб (рис. 1, 2).

У наявного населення по Україні у 2000 році складала 49429,8 тис. осіб. Найбільша чисельність наявного населення у Донецькій області (4953,4 тис. осіб), Дніпропетровській області (3662,6 тис. осіб), Харківській області (2965,9 тис. осіб), Львівська область (2676,9 тис. осіб). Найменша –

Рис. 1. Графічне бачення чисельності наявного населення у регіонах України у 2000 році [2]

Рис. 2. Графічне бачення чисельності наявного населення у регіонах України у 2012 році [2]

у Чернівецькій області (932,3 тис. осіб), Волинській області (1067,7 тис. осіб), Тернопільській області (1156,9 тис. осіб).

У 2012 році цей показник зменшився на 3796,2 тис. осіб і склав 45633,6 тис. осіб. Найбільше зниження чисельності населення спостерігається у Донецькій області (-550,2 тис. осіб), у Луганській (-355,9 тис. осіб), Дніпропетровській (-342,3 тис. осіб). Найменше зниження показника чисельності наявного населення спостерігається у Закарпатській області (-13,2 тис. осіб), Чернівецькій (-27,0), Рівненській і Волинській (-29,0 тис. осіб та -29,1 тис. осіб відповідно). Зниження чисельності населення більш великими темпами спостерігається у великих промислово розвинених областях. Це пов'язано із багатьма факторами соціально-економічного, екологічного значення.

Особливе занепокоєння викликає проблема старіння населення країни. Оцінка процесу старіння, згідно шкали ООН, зазначає, що населення країн, в яких особи у віці 65 років і старше складають

7% та більше від загальної чисельності населення, вважається старим населенням. Для більш детального аналізу рівня демографічного старіння населення використовується шкала Россета. Згідно цієї шкали, якщо частка осіб у віці 60 років і старше складає 18% і більше до всього населення – це надзвичайно високий рівень демографічної старості. В Україні такі особи складають 22,7% населення [2, с. 422]. Про рівень старіння можна судити і за середньою тривалістю життя. Так у 2011 році середня очікувана тривалість життя при народженні складала 70 років для обох статей. Середня тривалість життя у жінок 75,02 років, у чоловіків – 64,81 рік.

Одним із факторів формування трудового потенціалу регіону є населення у працездатному віці. Також важливу роль відіграє співвідношення працездатного (економічно-активного) населення серед жінок і чоловіків.

Кількість економічно-активного населення України у 2000 році складала 22830,8 тис. осіб (серед них 11155,3 тис. осіб – жінки, 11675,5 тис. осіб – чоловіки). У 2005 році кількість економічно-активного населення складала 22280,8 тис. осіб (чоловіків – 11467,0 тис. осіб; жінок – 10813,8 тис. осіб). У 2011 році кількість економічно-активного населення складала 22056,9 тис. осіб (чоловіків – 11449,9 тис. осіб; жінок – 10607,0 тис. осіб). У 2012 році економічно-активне населення складало 22011,5 тис. осіб (чоловіків – 11486,7 тис. осіб; жінок – 10524,8 тис. осіб). В Україні спостерігається тенденція до зменшення чисельності економічно-активного населення у 2012 році у порівнянні із 2000 роком вона складала 819,3 тис. осіб. У порівнянні із 2005 роком – 269,3 тис. осіб, а із 2011 роком – 19804,6 тис. осіб [3]. Кількість жінок у складі економічно-активного населення менша, ніж чоловіків (рис. 3).

Так, у 2000 році різниця між чоловіками і жінками у складі економічно-активного населення

склала 520,2 тис. осіб (чоловіків – 11675,5 тис. осіб; жінок – 11155,3 тис. осіб). У 2012 році ця тенденція збереглась і різниця між чоловіками і жінками у складі економічно-активного населення складала 961,9 тис. осіб (чоловіків – 11486,7 тис. осіб; жінок – 10524,8 тис. осіб).

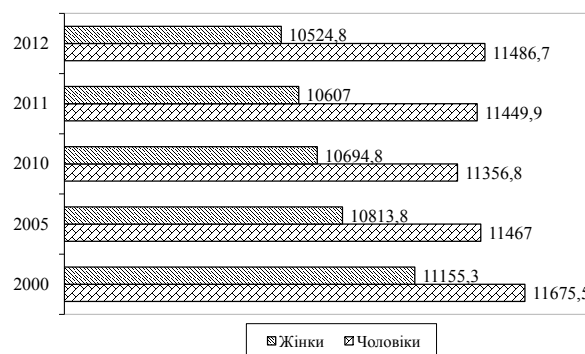

Рис. 3. Чисельність чоловіків і жінок у складі економічно-активного населення України у 2000-2012 роках [3]

Висновки і пропозиції. Кризова демографічна ситуація в цілому по Україні, характеризується депопуляцією населення, низьким рівнем народжуваності, високим рівнем смертності, усталеним режимом надсмертності чоловічого населення у працездатному віці, прогресуючим старінням населення. Зниження чисельності населення обумовлено двома чинниками: з одного боку – природне скорочення, з іншого – міграційний відтік населення за межі країни. Всі ці процеси негативно впливають на формування трудового потенціалу країни. Погіршення макроекономічної ситуації в країні протягом останнього часу зумовило зменшення можливостей зайнятості, що, відповідно, погіршує перспективи розвитку трудового потенціалу і національного ринку праці в цілому.

Список літератури:

1. Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 197-221.
2. Елисеєва І. І., Васильєва Э. К., Клупт М. А. и др. Демография и статистика населения. М.: Финансы и статистика, 2006. – 688 с.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Васильчук Н. А.

Таврический национальный университет имени В. И. Вернадского

ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА ТРУДОВОЙ ПОТЕНЦИАЛ

Резюме

В статье исследованы основные демографические факторы, влияющие на трудовой потенциал. Определены регионы с наибольшей и наименьшей численностью имеющегося населения. Проанализированы изменения количества мужчин и женщин в составе экономически активного населения Украины.

Ключевые слова: трудовой потенциал, население, демографические факторы.

Vasylychuk N. O.

Taurida National V.I. Vernadskogo University

DEMOGRAPHIC FACTORS OF INFLUENCING ON THE LABOUR POTENTIAL

Summary

In the article the basic demographic factors are explored which are affected on the labour potential. The regions with the most and the least quantity of present population are certain. The changes of the men and women amount in the composition economic active population of Ukraine are analyzed.

Key words: labour potential, population, demographic factors.